

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5750077
 ชื่อโครงการวิจัย : แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม
 ชื่อนักวิจัย : ผศ.ดร. ฉลอง พันธุ์จันทร์
 ดร.สร้อยญา วิรัชชวาที
 E-mail Address : lalidsophy@yahoo.com
 ระยะเวลาโครงการ: 15 สิงหาคม 2557 – 3 เมษายน 2560

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ศึกษาและพัฒนาศักยภาพการจัดการเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งมีพื้นที่ศึกษาอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอหนองเรือ และอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเมือง และอำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20 แห่ง โดยแบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา จำนวน 14 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิปัสสนากรรมฐาน จำนวน 6 แห่ง

ผลการศึกษาแนวความคิดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน พบว่ามี 4 ประเภทคือ “ยุบ-พอง” 2) “พุทโธ” 3) “เคลื่อนไหว” และ 4) “โกเอนก้า” แนวคิดการปฏิบัติแบบที่ 1 คือ “ยุบ-พอง” ปรากฏในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งออกเป็นวัด จำนวน 2 แห่ง คือ วัดโพธิ์ และวัดขุนพรหมดำริ และศูนย์การปฏิบัติธรรม จำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน และศูนย์ปฏิบัติธรรมหลวงปู่โพธิ์ แนวคิดการปฏิบัติแบบที่ 2 คือ “พุทโธ” มีปรากฏในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นเท่านั้น คือ วัดป่าแสงอรุณ แนวคิดการปฏิบัติแบบที่ 3 คือ “เคลื่อนไหว” มีเฉพาะในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น คือ วัดโมกขวรราราม ส่วนในจังหวัดมหาสารคามไม่ปรากฏเด่นชัด และแนวความคิดการปฏิบัติแบบที่ 4 คือ “โกเอนก้า” มีปรากฏในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นเท่านั้น คือ ที่ศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนา “ธรรมสุวรรณา”

ผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีความโดดเด่นในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคามสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 9 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มจิตรกรรมปริศนาธรรมและประติมากรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) กลุ่มพิพิธภัณฑ์ 3) กลุ่มพระธาตุและเจดีย์ 4) กลุ่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 5) กลุ่มพระพุทธรูปไม้ 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา 7) กลุ่มสิมอีสาน 8) กลุ่มกุโบราณ 9) กลุ่มพระเกจิอาจารย์

ผลการศึกษาศักยภาพ บทบาท หน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน กรณีวัดโพธิ์ พบว่า มีการบริหารจัดการที่เป็นธรรมาภิบาล และสะท้อนให้เห็นศักยภาพในการบริหารจัดการผ่านพันธกิจ 6 ด้าน โดยมีคณะกรรมการทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสเข้ามาเป็นผู้ช่วยบริหารจัดการวัด และบางกิจกรรมก็มีการแต่งตั้งอนุกรรมการในการปฏิบัติงานเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ กรณีวัดขุนพรหมดำริ พบว่ามีศักยภาพที่โดดเด่น คือ ด้านวิปัสสนากรรมฐาน และการอบรมคุณธรรมจริยธรรมผ่าน “ศูนย์พุทธศีลธรรมระดับชุมชน” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือระดับเยาวชน และระดับประชาชนทั่วไป ส่วนกรณีของอำเภอนาคู พบว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนามี

ความโดดเด่นมากกว่าวิปัสสนากรรมฐาน การบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นการบริหารจัดการโดยระบบราชการเป็นหลัก โดยเฉพาะงานเทศกาลนมัสการพระธาตุนาดูน ผลจากการวิจัยนี้ทำให้เกิด คณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง 3 ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ กลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชนและพระสงฆ์

สำหรับเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานมีเส้นทางภายในชุมชน จำนวน 4 เส้นทาง และเส้นทางเชื่อมโยงกันระหว่างจังหวัด จำนวน 3 เส้นทาง ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สวดมนต์ ทำบุญ ไหว้พระธาตุ เจดีย์ พระศักดิ์สิทธิ์ พระเกจิอาจารย์และศึกษาพระพุทธศาสนา

คำหลัก: การจัดการ, แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม, ศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน, พุทธศาสนา,

Abstract

The purposes of this research was study of the body of knowledge, and to developed management abilities, guidelines and activities of religious and meditation tourism in Khonkean and Mahasarakham provinces. This study is participatory action research. The methodology used in this research use qualitative research combined with quantitative research. There are of 20 places of this research which based on Muang District, NongRuea District, Nam Phong District, khonkaen; kantaravichai district, Muang District, Nadun District, Mahasarakham province; consisting of 14 religious tourism as a source of tourism and meditation of 6.

The result of study, for concept of meditation practice, found that there are 4, that is, "Yub-Phong", "Bhuddho", "Movement", and "Khoenka". The first one appears in KhonKaen and Mahasarakham province, which divided, into two monasteries; Wat Pho and WatKhun Prom Dumri and two centers of meditation practice; Weluwan garden and LuangPhu Pho. The second concept is the "Buddho" has appeared only in KhonKaen province, that is, Watpaseang-arun. The third concept is "Movement" exists only in KhonKaen province, Watmokkhavararam; but not appears prominently in Mahasarakham province. The fourth "khoenka" has appeared only in KhonKaen province; Dhammasuwanna meditation practice.

The result of study about the dominant religious tourism in KhonKaen and Mahasarakham can be clustered into 9 groups: 1) Koan Painting and sculptures of local wisdom 2) Museums 3) relics and pagodas 4) The sacred Buddha 5) the wooden Buddha. 6) Learning Buddhism 7) Simlsan 8) the ancient Ku 9) the senior monks. The study on the potentiality, role and duties of religious and meditation managing tourism showed that Wat Pho have managed as good governance and reflects the potential of management through the sixth mission with the commission, the board of directors of both ecclesiastical and secular parties entered into a management assistant. Some activities were also appointed a sub-committee to streamline operational management. The case of WatkhunPhomDumri found that the outstanding potential is the meditation practice, ethics training through "the center of community moral Ambassador". It is divided into two parts: the youth and the general public. For the Nadun district cases, it found that religious tourism has become more prominent than meditation, area management and past activities are managed by the bureaucracy, especially Nadun Relic worship festival. This research result incur the communities of religious and cultural network board tourism within

the three communities which are composed of both public and private sectors, entrepreneurs, professional groups, community leaders and clergy.

For the route and tourist activities, it found that there are four route within community of religious and meditation tourism, and three of the route links between provinces, which consisting of important activities, that is, meditation practice, chanting, merit, relic, pagoda, sacred Buddha and senior monk worship, and learning Buddhism.

Keywords: Management, Management guidelines of tourism,
Religious and cultural tourism, Religion and Meditation, Buddhism